

Delavsko-kmetijski list.

Izhaja vsak četrtek. — Naročnina: mesečno 6 Din, četrletno 15 Din.
Uredništvo in Upravništvo: V Ljubljani, Delavski dom, Marxov trg 2/II.

Leto II.

LJUBLJANA, 14. maja 1925.

Stev. 19.

Strašilo lazi po Evropi...

Svetovna buržuazija je sklenila, da po vsem svetu proglasi komuniste za „morilce in zločince“. Na angleško komando priobčuje Žerjavovo „Jutro“ najfantastičnejše in najsmešnejše pravljice o „boljševiški nevarnosti“, o „komunističnih atentatih“, o „zarotah v sovjetski Rusiji“.

V isti številki poroča „Jutro“: V Londonu so komunisti pripravili v cerkvi atentat na zunanega ministra Chamberlaina. Vlada je ukrenila vse varnostne odredbe. Nevarna komunistična agitatorja Culjkar in Krajen je ljubljanska policija prijela. S. Culjkar gre vprašat v uredništvo „Jutra“, kako je prišla ta vest v list, pa mu odgovore: Dotični uradnik je šel na dopust...

Potem kar dežuje poročil o odkritjih zalog streliva in topov pri bolgarskih komunistih, o zarotniških konferencah na Dunaju, v Rigi, Moskvi, o Zinovjevem manifestu (Zinovjeva „pisma“ se izdeluje v: Made in Germany, Berlin, ...)

Isto „Jutro“, ki je še pred 14 dnevi napadalo bolgarskega zunanega ministra Kalfova, ker je obdolževal Srbe radi sofijskega atentata, isto „Jutro“ blagoslavljaja danes tega Kalfova, da potuje po Evropi in jo rešuje bolševizma.

V eni sapi poroča: krsta nad komunizmom je zabita — boljševiška pošast dviga svojo glavo na vseh koncih in krajih.

Kaj je vse to? Ali se je svet izpremenil v norišnico, v kateri ima vsak plačan žurnalista odkriti strahove? Ne, gre za sistematično, „vztrajno“ kampanjo, za pripravo novih napadov na delavstvo, na 8-urni delavnik, na sovjetsko unijo...

Ne pozabimo na vojne zgodbe o zastrupljenih studencih! Delavci vztrajajte!

Razbijači delavskih vrst.

19. št. klerikalne „Pravice“ objavlja dnevni red kongresa za 7. junij, ki ga sklicuje SLS pod krinko „kongresa krščansko-socialnega delavstva“.

Sklicanje kongresa opravičujejo gospodje takole:

„Pri nas je kapitalistična reakcija še prav posebno potisnila delovno ljudstvo ob tla. Socialna in obče življenjska vprašanja večine našega naroda so odstavljena z dnevnega reda. Naši socialnopolitični zakoni obstojajo po večini samo še na papirju, ustanove pa, ki jih predvidevajo v varstvo in dobrobit delovnih slojev, propadajo in ginejo. Niti političnih vprašanj, ki stoje v ospredju vsega našega javnega življenja, noče vladajoča buržuazija rešiti po želji ljudstva, da se v njihovem ozadju tem lažje nemoteno in neovirano razrašča naš mladi kapitalizem.“

Te ugotovitve so sicer pravilne, ali „Pravica“ noče povedati ene važne stvari in ta je: da je ravno SLS mnogo pripomogla do današnje reakcije v Jugoslaviji. Strelji na zaloški cesti so bili signal za ofenzivo kapitala. SLS je pri-

pravljala reakcijo... PPŽ režim pa žanje njeno setev, delovno ljudstvo Slovenije trpi pod njim dvojno.

Ker je „Pravica“ spregledala tudi to dejstvo, napravlja tudi napačen zaključek:

„Kdo naj jim (delavcem, op. ur.) pokaže pot, kdo naj jih strne v močno armado, ako ne ideje krščanskega socializma?“

Delavstvo pa nasprotno ve, da se bo mogel postaviti v bran reakciji le potom enotnih bojovnih strokovnih organizacij. Na to pot že proletariati tudi prihaja. To pa ni vseč niti demokratom niti klerikalcem. Demokrati hočejo zbegati delavstvo potom žolte SSDU, klerikalci pa z nekakimi idejami in „jugoslovansko strokovno zvezo“. Tako cepljenje je v korist kapitalistom in v škodo delavcem.

Delavstvo je danes slabo zato, ker so razbite njegove razredno-bojevne organizacije. Z okrepitevijo teh se bo okrepil tudi delavski razred.

Delavstvo se ne sme ločiti po veri, ampak se mora brez ozira na vero in narodnost zbrati v enotnih strokovnih organizacijah, kot so tudi vsi podjetniki (trgovci in demokratski, trgobanci in židovski) združeni v Zvezi industrijcev.

„Pravica“ pravi, da smo mi materialisti. Mi pa pravimo to, da smo v dejanjih pokazali mi največ idealizma, klerikalni kapitalisti in dr. Korošec pa najostudnejši materializem in cinizem, ki je lastnost buržuazije.

Če je kristjanstvo nauk o plačilu onstran groba, po smrti, je Marxov nauk — nauk o osvobojenju delavskega razreda iz verig kapitala že tu na zemlji.

Katerikoli pošten proletarec, brez ozira na to, ali je katoličan ali ne, se hoče že tu na zemlji boriti za svojo družino, ženo in otroke, svoj razred, mora postati aktiven član razredno-bojevni strok. organizacij.

Če pa bodo krščansko-socialni voditelji hoteli še nadalje cepiti strok. organizacije, bodó s tem jasno dokazali, da so razbijači delavskih vrst v interesu kapitala. Delavstvo jih bo obsodilo, ker se zaveda, da danes ni na dnevnem redu vera in življenje po smrti, temveč bojvena proletarska enotnost za dosego pravic, ki nam jih hoče popolnoma vzeti združeni kapital.

Zakon o poljedelskih kreditih.

PP vlada je predložila v razpravo svoj načrt zakona o poljedelskih kreditih. Glavne poteze tega načrta so sledeče: Po posameznih krajih se ustanovijo krajevne zadrage za poljedelski kredit (posojilo). Za ustanovitev take zadrage je potrebno najmanj 20 članov, ki imajo vplačati deleže po 100 Din. V vsakem kraju sme biti le ena zadruga te vrste. Doselej obstoječe z druge se lahko izpremenijo v take krajevne zadrage, če izpremene svoja pravila in se prilagode temu zakonu. V vsaki oblasti bi bila ena oblastna zadruga, katere članice bi bile predvsem te krajevne zadrage, pa tudi razne združene zveze ter kmetijska društva. Vse članice morajo plačati deleže po 1000 Din. Ker je v kraljevini SHS 33 oblasti, bi bilo 33 oblastnih zadrug.

Vse te zadrage bi pa vodila *direkcija za poljedelski kredit* — v Beogradu. Ta daje razna posojila iz sredstev, ki jih prejme od države.

Država bi dala na razpolago sledeča sredstva: 500 milijonov Din iz proračuna poljedelskega ministrstva in sicer vsako leto 50 milijonov, potem pa 50% čistega dobička razredne državne loterije.

Poljedelski krediti so gotovo neobhodno potrebni za povzdigo kmetijskega gospodarstva. Nujen je zakon, ki bi urejeval podajanje teh kreditov. Ali tozadeven zakon s strani PP vlade ne odgovarja potrebam poljedelstva.

Prvič je po tem zakonu odvisno podajanje kreditov od vlade. Člane beograjske direkcije določa poljedelski minister. V upravne odbore oblastnih zadrug tudi imenuje minister po dva člana, tako da so tudi oblastne zadrage odvisne od vlade. Vse kmetijstvo bi zavisló torej od milosti in nemilosti vladajoče srbijanske gospode.

Zakon ne pozna brezobrestnih posojil za kmetijstvo. A vsi vemo, da danes obubožani kmetje krvavo potrebujejo brezobrestne kredite za povzdigo svojega gospodarstva.

Dalje: mesto da bi šel ves denar res za kmetijstvo, bo šel večinoma za vzdrževanje uradništva. Kajti po tem zakonu bo samo *direktorjev 33!* A koliko bo drugega uradništva. In vrhu vsega tega bo to uradništvo slepo orodje beograjske vlade in ne bo služilo kmetom.

Tak zakon našemu kmetijstvu ne bo pomagal, ampak mu bo naložil novo pezo na ramena. Po tem zakonu bodo prišli kmetje v popolno odvisnost od beograjske vlade, njenih direktorjev in komisarjev. PP vlada pač drugega načrta predložiti ni mogoča, ker njej gre le za to, da zagotovi z vsemi sredstvi nadvlado srbijanske gospode nad kmeti in delavci.

To ponovno narekuje združenje vseh revnih kmetov in delavcev Slovenije v eno fronto.

Proces proti sodrugu Vl. Čopiču.

7. maja se je začel v Zagrebu proces proti sodrugu Vladimiru Čopiču, ki se je nahajal že dolge mesece v preiskovalnem zaporu zagrebškega sodišča. S. Čopič je bil že l. 1921 obsojen kot komunistični poslanec in član izvrševalnega odbora kom. stranke Jugoslavije.

Državni pravdnik obtožuje s. Čopiča: Da je širil komunizem, da je delal za osvobojenje proletariata potom razrednega boja in diktature proletariata. To svojo obtožnico opira na material, ki ga je po izjavi polic. komisarja Cvetka Horvata isti našel v stanovanju Čopiča. S. Čopič trdi, da se mu je podtaknilo več dokumentov in pisem, za katere on nikdar vedel ni. Za Čopičeve zveze navaja državni pravdnik pisma Čižinskega, nameščenca pri kom. internacionali v Moskvi. Nadalje ga obtožuje kot urednika zagrebške „Radničke borbe“, v kateri so izšli mnogi inkriminirani članki in oklici kot: v spomin Leninove smrti, proglas centralnega odbora NDSJ, resolucija strankinega sveta NDSJ o politični situaciji v Jugoslaviji, članki:

Ustvarjamo enotno strokovno gibanje po obratih! Ena industrija — ena strokovna organizacija!
V eni tovarni mora združevati delavce proti kapitalistom ena sama razredno-bojevna strokovna organizacija!

„Jugoslavija in sovj. Rusija“, članek v slov. jeziku povodom trboveljskih dogodkov itd.

Za proces je vladalo vse dni v Zagrebu veliko zanimanje. Sodna dvorana je bila vedno polna ljudi, večinoma delavcev. Pred sodiščem in po hodnikih so bile postavljene močne policijske straže. Prisotnih je bilo tudi mnogo domačih in inozemskih novinarjev.

Ko je predsednik prečital zgoraj omenjeno obtožnico, vpraša s. Čopiča: Ali ste razumeli obtožnico in ali se čutite krivega?

Čopič: „Obtožnico sem razumel in se ne čutim krivega. In tudi tedaj, bi se ne čutil krivega, ako bi bila vsa navajanja obtožnice točna, ker v boju proti tiranstvu so dovoljena vsa sredstva.“

Na predsednikov poziv razlaga nato s. Čopič svoje življenje. — Je sin siromašnih starišev, ki so imeli 13 otrok. Študiral je s pomočjo raznih podpor, izvršil gimnazijo in pravniško fakulteto na zagrebški univerzi. Začetkom svetovne vojne je moral v vojsko in sicer najprej v Prago, potem na Reko, v Zagreb, končno v neki madjarški polk. Na Karpatih je prešel z vsem svojim vodom k Rusom.

Ali je bilo to odgovorno dejanje? — vpraša predsednik.

„Ne. Nekateri so se celo upirali temu.“ Ali jaz sem preprečil, da bi se moji vojaki borili in poginjali, ker nisem mogel razumeti, zakaj bi človek ubijal človeka, ki ga niti ne pozna.“

Torej ste bili pacifist? (mirotvorec). „Ne, bil sem proti imperialistični vojni.“

Nato razlaga Čopič svoje ujetniško življenje v Rusiji. Vpisal se je med dobrovoljce in prišel kot tak v Odeso. Tu je bil dva meseca, pa so ga poslali nazaj v ujetniško taborišče.

Zakaj so vas poslali nazaj? —

„Ker nisem hotel položiti prisege, ki so jo od nas zahtevali. Zahteval sem, da se izpremeni besedilo prisege, ki so jo od nas zahtevali srbski oficirji.“

V ujetniškem taborišču je ostal do izbruha ruske revolucije. V Moskvi je bil najprej pri IV. rdeči armadi, in potem je postal tajnik jugoslov. komunistične stranke v Moskvi. Glavni namen te jugoslov. organizacije je bil — desorganizacija avstrijske vojske in izobrazba. Po prevratu je prišel v Zagreb. Tu je bil kmalu aretiran. Največ svojega življenja v državi SHS je preživel v zaporih. Takoj po povratku v državo so ga zaprli za mesec dni, potem je bil zopet zaprt eno leto. L. 1920 je bil izvoljen za komunističnega poslanca. 1. jul. 1921 so ga zopet aretirali, češ, da je organiziral Stejičev atentat na regenta Aleksandra. Sodišče je ugotovilo, da ni sodeloval pri atentatu, ali ga je obsodilo na 2 leti za govore, ki so jih drugi govorili. Po prestani kazni se je vrnil v Zagreb, kjer je bil tajnik NDSJ (Neodv. delavske stranke Jugoslavije), dokler ga niso zopet zaprli. Izjavlja, da je po prihodu iz dveletne ječe in pod zakonom o zaščiti države prilagodil svojo politično delavnost obstoječim zakonom in da ni storil nobenega kaznjivega dejanja.

Nato ukaže predsednik čitati iz „Internationale Presse-Korrespondenz“ nek

Zinovjevov govor. Nato se čitajo inkriminirani članki in oklici iz „Radn. Borbe.“

Čopič odgovarja, da za te članke ne more on odgovarjati, ker jih ni pisal. Ali v člankih se je govorilo o nasiljih? —

„Niti v enem članku nismo pozivali na nasilja. Delavsko gibanje vodi politiko obrambe pred nasilji, in taki so tudi članki. Nasilja so vršili orjunci. Mi smo pa zahtevali pravico in zakon je kršila vlada.“

Ali v člankih piše: „Živela sovjetska Rusija“? —

„Reči „Živela sovjetska Rusija“, ne pomeni nobenega zločina. Rusija je sovjetska, to je njeno oficijelno ime in reči „Živela sovj. R.“ pomeni isto kot n. pr. „Živela Francija“.

A zakaj ne pravite „Živela Francija“? „Ker nimam prav nobenega razloga za to.“

Nato so zaslišali glavni zagrebškega policijskega „strokovnjaka“ za komunizem — Cvetka Horvata.

(Konec prihodnjič.)

Stalna preganjanja.

Ne mine dan, da ne bi prejeli poročila, da je policija ali žandarmerija napravila pri poedinih sodrugih preiskavo ali aretacijo. Najdelavnejša je ljubljanska policija in žandarmerija v rudarskih revirjih. Gospodje pravijo, da iščejo in preganjajo „Rdečo pomoč“, češ da je širila komunistično propagando. Oblasti nočejo vedeti tega, da to sploh ni bila nobena organizacija, ampak odbor, ki je javno zbiral prispevke za žrtve reakcije in jih javno objavljali tudi v „Slovencu“. Tega ne prepoveduje niti vidovdanska ustava niti zakon o zaščiti države. Ljubljanska sodnija kliče priče, iz katerih naj bi izvedela, da je „Rdeča pomoč“ bila nekaj drugega, kot je bila v resnici. Zanimivo je, da je bilo zaslišanih celo nekaj klerikalnih študentov.

V Trbovljah so radi te zadeve zaprli s Gorjanca Jožefa, češ da je zbiral prispevke za žrtve reakcije in s tem širil kom. propagando. S. Gorjanc se čudi aretaciji, ker ničesar zakrivil ni.

Isto tako je nerazumljivo, zakaj se že dolge mesece drži v ljubljanskih zaporih 8 sodrugov, v Beogradu s. Vuka, v Celju 10 sodrugov itd. Vse te vnebovpijoče krivice se vršijo pod PP režimom, ki hoče s takimi preganjanji dokazati Londonu, kako se bori proti „boljševiški nevarnosti“.

25.000 brezposelnih! Podjetja pobirajo 2% davek.

Gospodje trgovci in bogati obrtniki so imeli 6. maja javno sejo trgovske in obrtniške sbornice. Na seji so ugotovili, da je samo v Sloveniji

25.000 brezposelnih delavcev

v trgovini in obrti.

In teh 25.000 brezposelnih ne prejema nobene izdatne državne brezposelne podpore, temveč so prisiljeni, da polagoma umirajo od glada, ako ne dobijo službe.

Druge kapitalistične države, kot na primer Anglija, vsaj deloma skrbijo za brezposelne. V jugoslaviji so brezposelni brez vsake zaščite.

Zakaj?

Ker delavstvo nima tiste moči, s katero bi prisililo buržuazijo, da njena država zaščiti brezposelne. Delavstvo dobi v kapitalistični družbi le ono, kar si s svojo lastno močjo pribori. Delavska moč leži v delavskih razrednih organizacijah. Proletariat Jugoslavije pa nima danes niti močne akcijsko-sposobne proletarske stranke in njegove strokovne organizacije so razbite in razcepljene.

Edino-le enotne razredno-bojevne strokovne organizacije bi mogle zagotoviti zaščito ogromne in vedno bolj naraščajoče armade brezposelnih.

Gradimo enotne strok. organizacije!

Nameni podjetnikov.

Gospodje podjetniki so na seji trgovske in obrtniške zbornice med drugim sklenili sledeče: zbornica naj pošlje ministrstvu za socialno politiko pred stavko, v kateri se pozdravlja namera spremembe zakona za zavarovanje delavcev, ki se pripravlja v ministrstvu za socialno politiko, ter se izraža mišljenje, da se bodo odstranile vse hibe, ki so se pokazale pri praktičnem izvajanju tega zakona; dalje se zahteva poenostavljenje in poenitev uprave socialno-zavarovanih zavodov.

Kaj se to pravi? Kaka sprememba se pripravlja v ministrstvu za socialno politiko? Splošna odprava 8 urnika in uvedba 10 urnika. Dalje hočejo poslabšati še one odredbe v „zakonu o zaščiti delavcev“, ki so šle v prilog delavstvu. Z drugimi besedami: trgovska zbornica hoče odpravo delavskega socialnega zavarovanja. In v tem so si edini demokrati in klerikalni podjetniki.

Papirnate resolucije in sami protestni shodi ne bodo nič ukrenili proti temu. Novo ofenzivo združenih podjetnikov na delavstvo morejo zlomiti le enotne strok. organizacije, ki bi bile sposobne za akcije.

Zveza industrijcev (demokratskih in klerikalnih) je dala nalog, da morajo vsa podjetja takoj pobirati nov 2 odstotni davek na vse fizične delavce s 30 odstotnim državnim pribitkom, skupaj torej 2:30%.

Med vsem delavstvom vlada velikansko ogorčenje proti tej novi krivici s strani PPŽ vlade in podjetnikov.

Zakaj se pobira ta davek? Zakaj se ga delavstvo ni moglo ubraniti?

Ker nima organizacij, ki bi mogle s splošno akcijo del. razreda vstati proti tej novi obremenitvi proletariata.

Kapitalisti nam bodo naložili še hujše stvari, če se delavstvo ne bo pravočasno zavedlo, če ne bo obrnilo hrbet vsem meščanskim strankam in se kot en moč združilo v enotnih bojnih strokovnih organizacijah.

Draginja raste — delavčevi dohodki padajo.

Kartel pivovarniške industrije je zvišal cene pivu.

Kartel sladkorne industrije je zvišal cene sladkorju.

Tako dražijo kapitalisti poedine izdelke.

Sedaj pa je prišla še država in podražila sol za dve kroni pri kilogramu in agio zvišala na 1100 odstotkov. — Carino za uvoz moke je povišala, a bannaška moka se prodaja dražje kot ameriška.

PP vlada je naložila na delavstvo 2% davek s 30-odstotnim državnim pribitkom. Sedaj je naložila nov davek v tej obliki, da je podražila sol.

Cene najvažnejšim življenjskim potrebščinam se dvigajo, a delavstvu ne samo da se ne zviša plač, temveč se mu jih niža v obliki 2:30% davka. Vrhu tega je mnogo podjetnikov delavcem znižalo plače in od znižane plače odrgalo še 2:30% davek.

Tako hoče jugoslovanska buržuazija, da plača vse njene dolgove (30 milijard Din) delavski razred. Delovno ljudstvo naj s težkimi davki krije državni deficit v tekočem letu v znesku dveh milijard Din.

Tako bijejo naravnost v obraz delavstvu one meščanske stranke, za katere je mnogo delavcev glasovalo 8. februarja.

Buržuazija se masti, njeni kapitali

naraščajo, delovnemu ljudstvu je vedno huje, vsak teden mu nalože nov težak križ na ramena.

Doklej bo šlo vse to?

Dokler se delavec ne bo zavedel, da je član delavskega razreda, da kot tak spada v delavske enotne strokovne organizacije, da mora zgraditi močno bojno proletarsko stranko.

Dokler pa bodo delavci iskali rešitve pri meščanskih strankah, jih bo pa meščanstvo še neusmi jeneje teptalo.

Zagrebske občinske volitve.

(Naši glasovi so narastli.)

V nedeljo so se vršile v Zagrebu volitve za 25 občinskih odkornikov, ki so bili letos izrebrani. Udeležba pri volitvah je bila zelo slaba. Vpisanih volivcev je 35.000. Volilo jih pa je le 16.101. Količnik je znašal 664. Od 11 vloženih list je preseglo količnik le pet list: Hrvatski socialno-napredni blok (radičevci in zajedničarji), lista neodvisnih delavcev (naši sodrugi), frankovci, židje in samostojni demokratje.

Glasov so dobile stranke: (Številke v oklepajih pomenijo število glasov pri volitvah 8. februarja.)

Lista neodvisnih delavcev	1250	(850)
narodni socialisti	196	(—)
frankovci	1220	(800)
Hrv. nar. str. (Šurmin)	425	(600)
radikali	622	(?)
klerikalci	327	(?)
sam. demokr. stranka	1395	(2610)
Hrv. soc. napredni blok	9551	(15 800)
cionisti (židje)	742	(?)
Davidovičevci	419	(1260)
veleobrniki	415	(—)

Socialisti niso imeli svoje liste. Na podlagi tega dobi Hrv. soc. napredni blok 15 mandatov, neodvisni delavci 3, Pribičevci 3, frankovci 2 in cionisti 2. Nosilec liste neodvisnih delavcev sodrug Krndelj je še vedno v zaporu. Policija ni dovolila nobenega shoda, polno sodrugov je zaprla, a vendar je znatno poskočilo število glasov za neodvisno listo in zelo so padli radičevski glasovi. Hrvaške množice že začno zumaška politika vodi v nesrečo in da je za delavce in kmete edina rešitev delavsko-kmečki republikanski blok!

Triumf Orjune.

Zadnja številka „Orjune“ piše med drugim sledeče: „Orjuna, ki jo je še pred letom dni po komunistih zbegani rudar

Karl Marx.

Mezdno delo in kapital.

(3. nadaljevanje.)

Ali kaj se pravi dviganje in padanje cen? Kaj pomeni: visoka, nizka cena? Peščeno zrno je veliko, če ga gledamo skozi mikroskop, in stolp je nizek, če ga primerjamo z goro. In če določa ceno razmerje med povpraševanjem in dovozom, kaj pa določa razmerje med povpraševanjem in dovozom?

Obrnimo se na prvega najboljšega meščana. Niti trenotek se ne bo pomišljal in bo naenkrat presekal ta metafizični voz kot drugi Aleksander Veliki. Če me je stala izgotovitev blaga, ki ga prodajam, 100 frankov, nam bo dejal, in če dobim pri prodaji tega blaga 110 frankov, po letnem roku seveda — je to meščanski, pošten, zakonit dobiček. Če pa dobim pri izmenjavi 120, 130 frankov, je to visok dobiček; in če bi dobil 200 frankov, bi bil to izreden, enormen dobiček. Kaj torej služi meščanu kot mera dobička? Proizvajalni stroški njegovega blaga. Če dobi pri izmenjavi tega blaga vsoto drugega, katerega izgotovitev je stala manj, je napravil izgubo. Če dobi pri izmenjavi proti svojemu blagu vsoto drugega blaga, katerega izgotovitev je stala več, je napravil dobiček. In dviganje ali padanje dobička računava on po stopnjah, po katerih je menjalna vrednost njegovega blaga pod ali nad ničlo — pod ali nad proizvodnimi stroški.

Videli smo torej, kako povzroča menjajoče se razmerje med povpraševanjem in dovozom dviganje in padanje cen, kako ustvarja sedaj visoke, pa zopet nizke cene. Če poskoči cena enega blaga radi prealega dovoza ali radi nesorazmerno naraščajočega povpraševanja, potem mora nujno pasti cena kateregakoli drugega blaga; kajti cena enega blaga izraža v denarju le razmerje, v katerem je bilo dano zanj v izmenjavi

tretje blago. Če se dvigne n. pr. cena enega vatla svilenine s 5 na 6 frankov, potem je cena srebra v primeri s svilenim blagom padla in prav tako je v razmerju k svileni padla cena vsega drugega blaga, ki je ostalo pri svojih starih cenah. Tega blaga je treba dati v izmenjavo večjo množino, da dobimo isto vsoto svilenega blaga. Kaj bo posledica dvigajoče se cene blaga? Množina kapitala se bo vrgla na svetočo industrijsko panogo in to nalaganje kapitala na industrijo, ki uspeva, bo trajalo tako dolgo, dokler ne bo izgubila običajnih dobičkov ali dokler ne pade cena njenih proizvodov radi nadprodukcije pod proizvodjalne stroške.

Obratno. Če pade cena blaga pod proizvodjalne stroške, bodo vzeli kapital iz produkcije tega blaga. Razen v slučaju, da neka industrijska panoga ne odgovarja več času in da mora propasti, bo radi tega bega kapitala produkcija dotičnega blaga, t. j. njegov dovoz tako dolgo padal, dokler ne bo odgovarjalo povpraševanju, ko se bo torej njegova cena zopet dvignila na višino njegovih proizvodjalnih stroškov ali še več, ko bo dovoz padel pod povpraševanje, t. j., ko bo njegova cena preskočila proizvodjalne stroške. Kajti tekoča cena blaga je vedno nad ali pod njegovimi proizvodnimi stroški.

Mi vidimo, kako stalno kapital roma ven in noter, iz polja ene industrije na polje druge. Visoka cena povzroča premočno vseljevanje in nizka cena premočno izseljevanje.

Z drugega gledišča bi mogli tudi pokazati, kako določajo proizvodjalni stroški ne samo dovoz, temveč tudi povpraševanje. Ali to bi nas odvedlo predaleč od našega predmeta.

Pravkar smo videli, kako vedno zavisi cena blaga pri kolebanju med dovozom in povpraševanjem od proizvodjalnih stroškov. In sicer je resnična cena blaga vedno nad ali pod proizvodnimi stroški; toda padanje in dviganje se izmenoma spolnujeta, tako da v gotovem času — vračunši

plimo in oseko (padanje in dviganje) industrije — izmenjajo razne vrste blaga v odgovarjajočem razmerju napram njihovim proizvodjalnim stroškom. Proizvajalni stroški določajo torej njihovo ceno.

Tega določanja cen po proizvodjalnih stroških pa ni razumeti v smislu ekonomov. Ekonomski pravijo, da je povprečna cena blaga enaka proizvodjalnim stroškom; to da je zakon. Za slučajnost smatrajo anarhično gibanje, v katerem se izenačuje dviganje s padanjem in padanje z dviganjem. Z isto pravico, kot so to tudi storili drugi ekonomski, bi mogli smatrati kolebanja za zakon in določanje cene po proizvodjalnih stroških za slučajnost. Ali potem proizvodjalnih stroškov določajo ceno v svojem teku samo ta kolebanja, ki povzročajo najstrašnejša opustošenja in kot potresi pretresajo meščansko družbo v njenih temeljih, če jih bliže pogledamo. Celokupno gibanje tega nereda je njegov red. Tekom te industrijske anarhije, v tem krožnem gibanju izenačuje konkurenca takorekoč eno ekstravaganco z drugo.

Mi vidimo torej: Proizvajalni stroški blaga določajo njegovo ceno na ta način, da se izenačuje časi, ko cena tega blaga preseže proizvodjalne stroške, s časi, ko pade pod proizvodjalne stroške. Seveda to ne velja za poedin industrijski produkt (proizvod), temveč za celo industrijsko panogo. To tudi ne velja za posameznega industrialca, temveč za ves razred industrialcev.

Določanje cene po proizvodjalnih stroških je enako določanju cene po delovnem času, ki je potreben za izgotovitev blaga. Kajti proizvodjalni stroški obstoje iz: 1. surovin in orodij, t. j. iz industrijskih produktov, katerih izgotovitev je stala gotovo vsoto delovnih dni, ki predstavljajo torej gotovo vsoto delovnega časa, in 2. iz neposrednega dela, katerega merilo je ravno čas.

Torej isti splošni zakoni, ki urejujejo ceno blaga v splošnem, urejujejo naravno tudi delovno mezo (plačo), ceno delovne sile. (Dalje prih.)

pozdravljal z bombami in karabinkami, je doživela baš v onem Zagorju, ki je poslalo na pokolj v Trbovlje jedro napadalcev, svoj največji trijumf, kateri pa je pomenil tudi zapečatenje usode komunizma med nami. Rdeča fronta punitarjev in zaplotnih atentatorjev ter plačanih morilcev je razbita v nič pod železnimi udarci zanosnih orjunaških bataljonov. Emblema Moskve — srp in kladivo ležita v blatu, nad njima pa ponosno vihra v mladi majniški dan s krvjo blagoslovljen in v trpljenju poveljčan orjunaški barjak.

Vsi rudarji pa vemo to, da je bilo zadnje razvitje praporja Orjune v Zagorju mrtvaški spreved od vseh osovražanih ljudi. Na 1. maja pa je bilo vse Zagorje en

sam rdeči tabor, v katerem je vrvelo vse, kar ima žuljavo pest in proletarsko zavest. Očitek, ki ga dajete nam, pada nazaj na vas — morilce Fakina. Rudarski in steklarski proletariat ostane zvest Marxovemu nauku, ki nas bo dovedel do zmage. Od tega nas ne bo odvrnil nihče: niti PP nasilje, niti vaši „zaplotni atentatorji in plačani morilci“. Zagorjani.

Anketiranje radičevskih mandat.

Pretekli teden je prišla v Zagreb komisija, ki naj reši vprašanje onih radičevskih mandatov, za katere je sklenil beo-

grajski parlament, da jih pregleda posebna ankotna komisija. In vprašanje teh mandatov se rešuje na pravi PP način. Gospodje prirejajo gostije v Prpičevi palači (kjer so aretirali Stjepana Radiča), avtomobilske izlete v okolico in na Plitviška jezera ter v zapore k — Stjepanu Radiču.

Za anketiranjem radičevskih mandatov se torej skrivajo pogajanja med radikali in onimi radičevskimi voditelji, ki so pripravljene menjati program kot perilo.

Vodstvo HRSS dela za hrbtom kmečkih množic za „sporazum“, a radikali zahtevajo od njih popolno kapitulacijo pred nadvlado srbijanske buržuazije. Oboji delajo račun brez krčmarja.

Internacionalni pregled.

Gonja proti sovjetom. — Stabilizirana Anglija. — Francoske obč. volitve. — Nova vojna v Maroku.

Svetovni imperialistični tisk piše v znamenju najhujše gonje proti sovjetom in proti komunistom. Vodilni glasili angleškega in francoskega imperializma: „Times“ in „Temps“ pišeta stalno dolge članke o boljševiški nevarnosti. Za povod jim služijo dogodki v Bolgariji. Ponarejeni dokumenti Cankova pa služijo za to, da pripravijo ogenj napadov na sovjetsko Rusijo. Kajti imperialistični tisk se nikakor ne zadovoljuje s tem, da bi vodil gonjo samo proti domačim komunistom, ampak skuša povsod dokazovati, da ima svoje prste vmes sovjetska vlada in da so poslaništva sovjetske Rusije v posameznih državah voditelji boljševiške propagande. V Londonu in Parizu hujskajo oficialni vladni listi proti oficialno priznanim sovjetskim poslaništvom. Tu kot tam obžalujejo vladni listi priznanje sovjetov kot „zmoto“. Napadalni načrt buržuazije proti sovjetskim republikam je postal torej zrelejši. Sovjetske države žive in se prebujajo v največji strah imperialistom — zato mislijo ti na „druge metode“, na vojne napade, ki naj bi se jih pripravilo s prekinjenjem diplomatskih zvez.

Sklicanje konference male entente v Bukarešto, češko-poljska zveza, potovanje bolgarskega zunanjega ministra Kalfova v Beograd in na imperialistični zapad, intrige balkanske buržuazije proti Nem. Avstriji, zahteva, da avstrijska vlada prežene tam bivajoče komunistične voditelje itd. — vse to so priprave za izvedbo napadnega načrta proti sovjetskim republikam.

Da pripravljajo imperialisti ta svoj načrt s povečanim preganjanjem revolucionarnih delavcev in kmetov, z gnusno, lažljivo kampanjo proti komunistom, za to imamo polno primerov. Gorostasne laži proti komunističnemu gibanju, številni procesi in preki sodi po raznih deželah — vse to je razumljivo le v okvirju novih napadnih načrtov proti sovjetski uniji.

Prvomajske demonstracije internacionalnega delavstva so morale pokazati svetovni buržuaziji, da ima pri izvajanju takih napadnih načrtov računati z odporom

mogočne milijonske armade razrednozavednih proletarcev.

Buržuazija misli, da sme biti ponosna na uspehe angleškega kapitalističnega gospodarstva. Tam se je posrečilo zopet postaviti valuto na zlato podlago. S tem je na videz dosežena stabilizacija angleškega kapitalizma. Ali kaj se je stabiliziralo? Stabiliziralo se je brezposelno množico treh milijonov delavcev, tisoče stozojeh obratov. Angleški podjetniki hočejo odpraviti 8-urni delavnik, v parlamentu so tozadeven predlog odglasovali, nov Churchillov (izgovori: Čerčil) proračun povečava davke na življenjske potrebščine: to so davčni darovi kapitalistom in novo obdavčenje delavcev.

Francoske občinske volitve niso prinesle nobenega presenečenja. Levi meščanski blok je nekoliko povečal število svojih glasov; francoske malomeščanske in delavske množice gojijo torej še v precejšnji meri demokratične iluzije (zablode). Še vedno pričakujejo, da jim bo levičarski meščanski blok prinesel zboljšanje. Komunisti so v Parizu nazadovali, v mestih v provinci pa so ponekod napredovali. Poostrena kampanja od strani levičarske in skrajno desničarske buržuazije je torej komunistom odpodila nekaj volivcev v pariških okrajih. O drugih vzrokih spregovorimo morda še kasneje.

Pred množicami se bo ravno sedaj razgajal „mitotvorni“ značaj telega bloka. Mislimo na vojno v Maroku. Potem ko se španskim rabljem ni posrečilo, da bi ukrotili za svobodo se boreče Rifkabile, je sklenila sedaj francoska „levičarska“ vlada, da gre ramo ob ramo s španskim diktatorjem Primo de Revira proti marokanskim narodom. Za opravičilo navaja francoska vlada, da so Rifkabile napadli francosko ozemlje. Samo po sebi se razume, da bo začasno skupno nastopanje francoskih in španskih imperialistov proti kolonialnim narodom povzročilo pozneje nova nasprotstva med imperialisti samimi.

V Bolgariji divja dalje teror Cankovove vlade nad kmeti in delavci. Preki sod deluje, poboji se nadaljujejo. Bolgarska socialna demokracija se javno solidarizira s tem terorističnim režimom.

Sovjetska oblast in privatni kapital

Pred nedavnim časom se je vršilo v Moskvi zelo zanimivo zborovanje. Ena največjih dvoran — dvorana v domu strokovnih organizacij je bila polna skoro samih „nepmanov“ (nep-nova ekonomska politika), kakor imenujejo v Rusiji novo buržuazijo, ki se je upala zopet na dan po uvedbi nove gospodarske politike ali kratko — nepa. Diskutirali so o

vlogi privatnega kapitala v Rusiji,

o sredstvih in potih, kako pritegniti privatni kapital v trgovino. Temu zborovanju so predsedovali zastopniki gospodarskih institucij sovjetske oblasti.

Tako zborovanje, katerega večina sestoji iz zastopnikov privatnega kapitala, je poseben pojav za Moskvo, ki je glavno mesto ruske delavsko-kmečke republike. Tudi dnevni red zborovanja: vloga, ki jo ima danes igrati privatni kapital v Rusiji, kjer se nahajajo centralne in najvažnejše višine gospodarstva v rokah proletarske države, dočim so pa še ostale oblike denarnega in blagovnega gospodarstva — torej tudi tak dnevni red je zadeval za gospodarsko obnovo in bodočnost Rusije najinteresantnejša vprašanja. To zborovanje je zanimivo tudi za nas zlasti radi tega,

ker meščanski tisk širi najgorostasnejše laži o vlogi privatnega kapitala in nove buržuazije v sovjetski Rusiji. „Jutro“ na primer predstavlja svojim bralcem položaj tako-le: Komunistem in začetki socialističnega gospodarstva so samo prazna kulisa, za katero se razvija gospodarsko življenje viharo in nebrzdano v smeri obnove privatnega kapitalizma.

Sedaj pa k zborovanju!

Nekaj odličnih predstavnikov gospodarskih sovjetskih institucij so orisali problem, za katerega gre danes. Smilga, drugi predsednik državne gospodarske komisije, Scheinmann, komisar za notranjo trgovino, Kaganovič, drugi predsednik vsruskega borznega kongresa, Schleifer, komisar za finance, in Siromolotov so razložili sledeča dejstva:

Razvoj ruske industrije

gre naprej v takem tempu, ki ga moramo imenovati rapiden (= zelo hiter), če ga primerjamo s predvojnimi časi. V predvojnem času so se zadovoljili 3—5 odstotnim narastkom produkcije, dočim je v preteklem gospodarskem letu narastla produkcija za 30% in v preteklem polletju novega gospodarskega leta za 25%, v nekaterih industrijskih panogah pa za 40—50%. Istočasno se vidi radi

razvoja kmečkega gospodarstva,

povečano povpraševanje po blagu na deželi. Jasno je, da zahtevata obe ti okoliščini razširjenje trgovine in povečanje trgovinskega aparata. Aparat državne in združne trgovine kljub stalnemu napredovanju ne zadošča več za to hitro naraščanje. Pred sovjetsko državo stoji vprašanje, ali naj uporabi čiste dohodke iz industrije za razširjenje in spopolnitev industrije ali za povzdigo trgovine. Druga pot je za razvoj gospodarstva manj koristna. Sovjetska oblast hoče radi tega v gotovi meri dopustiti privatni kapital v trgovini, da se s tem pospeši razvoj industrije in da postane hitrejša izmenjava med mesti in deželo, s čimer bo postala tesnejša tudi

zveza med mestom in deželo.

Privatni kapital, ki nastaja v okvirju nove gospodarske politike, se s posebno ljubeznijo peča s špekulacijo, kjer upa več zaslužiti in se izogniti državnim kontrolam. Sovjetska država zato ne more dati privatnemu kapitalu neomejene svobode, ga mora stalno kontrolirati in svrhu napredovanja splošnega gospodarstva. Nekateri zastopniki privatnega kapitala so poudarjali

politično lojalnost trgovcev.

Tu ne gre za politično, temveč za trgovsko lojalnost. Gre za iztrebljenje vseh

verzijskih in špekulacijskih metod, ki so po sovjetskih zakonih strogo kaznjive.

Drugi zastopniki privatnega kapitala so se pritoževali nad tem, da so zapostavljeni za delavci kot „nedelaven element“, da težko dobe stanovanja itd. Na to so dobili ostre odgovore. Schleinmann je dejal: Ne more biti govora o tem, da gre vlada na ta vprašanja. Kajti vlada vodi

proletarsko razredno politiko

in jo bo vodila tudi v bodoče. Tudi ne more biti govora o tem, da bi vlada povzdigovala privatni kapital, ker ga ne potrebuje in lahko živi tudi brez njega.

*

Tako izgleda „zborovanje“ kapitalistov v Moskvi. In tako govore zastopniki sovjetske vlade privatnemu kapitalu. Če privatni kapital danes v Rusiji še obstaja in če se mu dopuščajo gotove gospodarske naloge, se vrši vse to pod predpogojem, da ne trpi gospodarska moč proletarske države.

Zadostuje, da beremo v ruskem časopisju poročila o sodnih razpravah, pa da vidimo, s kakšno strogostjo se preganja v današnji Rusiji vsako verižništvo, pri čemer velja za verižništvo tudi to, kar imenujejo pri nas „dober kšeft“.

In potem — in to je glavna stvar — vladajoči razred je in ostane delavski razred.

To je alfa in omega (začetek in konec) vse politike v delavsko-kmečki Rusiji.

Strahote Cankovovega režima.

(Zasliševanja o atentatu v sof. katedrali.)

Da dokažemo še jasneje vsa divjaštva Cankovih banditov nad bolgarskimi kmeti in delavci, navajamo izveček iz poročila Krakova beograjskemu meščanskemu radikalnemu dnevniku „Vreme“. V tem poročilu beremo med drugim sledeče:

„Spominjam se, ko sem pred letom ali dvema leti potoval po Poljskem in obiskal Matejkov muzej v Krakovem. Matejko je napravil v svoji hiši cel muzej, v katerem je zbral vse, kar mu je prišlo pod roke... Tu, v tem muzeju, v enem kotu sem opazil neke strahovite priprave za mučenje, težke jeklene verige in okove... Ko sem včeraj stopil v sodno dvorano prekega sode v Sofiji, sem se hipoma spomnil tega kota Matejkovega muzeja v Krakovem, spomnil sem se tudi neke kleti pri Vatikanu v Rimu, ki jo tudi za napitnino neradi pokažejo, ker se sramujejo papeških mučilnih strojev, verig in naprav za raztezanje...“

Pri vходу pri prvih stopnicah z ulice so še ostali neki kino-plakati. Nekdanja dvorana artiljerijskega kina je danes izpremenjena v poslopje, v katerem se z nerazumljivo lahkostjo in brezbriznostjo govori o smrti, o vislicah in o onih, ki jih nihče več ne bo videl. Samo izvoljeni — oficirji, njihove žene in novinarji smejo stopiti v poslopje, kjer se sodi. Na ulici pred poslopjem patrolirajo konjeniki in ne dovoljujejo nikomur, da bi se ustavljal... Že na sredi ulice jemljejo iz žepov legitimacije oni, ki prihajajo, in jo drže potom v roki. Pri vходу pregleda papirje še enkrat podnarednik. Dva stražarska bajoneta molita izza njegovih ramen. Takoj pri vходу je sobica, v kateri je vedno deset pripravljenih vojakov z nasajenimi bajoneti in puškami med nogami. Na glavi imajo jeklene čelade, na katerih so mrtvaške glave s prekrizanimi kostmi. Vsakemu visita ob pasu dve nemški bombi. To so bolgarski arditji, ki jim pravijo: junaki... Podnarednik, ki pregleduje papirje, ukaže najprej odpeti suknjo, potem spodnji suknjič, tipa za vrat, prsi, mišice, preiskuje žepe. Ko je opravljeno to, ukaže:

„Skinij šapku“ — (odkrij se).

Ko tudi v laseh nimate bombe, vas pustijo dalje.

Po mračnih stopnicah pridete v malo predsobo. Nova desetina vojakov z jeklenimi čeladami, bajoneti in bombami. Nasproti njim nekaj prič v stražnih verigah, težkih 40 ali 50 kg. Roke imajo z verigami zvezane zadaj na ramenih.

Skozi dvorano, kjer je bil prej artiljerijski kino, se gre tiho po prstih. V dvorani je samo nekaj žandarjev, ki drže roke na odpetih revolverjih. Samo nekaj stebrov loči to dvorano od druge, v kateri sodijo.

V vsej dvorani je vse mračno. Mize so dolge, vojaške, masne od jedi... Ob-

toženci (radi atentata v katedrali, op. ur.) so pri stebrih: podpolkovnik Koev v težkih verigah gleda topo v sodnike in se nasmilja na zid. Cerkovnik cerkve „Sv. Nedelje“ Zagorski ima obraz človeka, ki so ga pravkar sneli z vislic. A ga šele bodo obesili. Komaj se drži naslonjen na zid, obraz je mrtvaško rumen. Kamburov in Daskalov prav tako rumeni in naslonjeni na zid.

Edino Marko Friedmann, advokat, revolucionar in vodja sofijskih komunistov, se drži uporno, oprt na mizo. Desetina vojakov iz napadalne čete z golimi bajoneti in bombami ob pasu stoje za njim in tvorijo živo mejo okrog obtožencev.

... In vse zasliševanje se razvija v ostražju krvi, dinamita in bomb. Marko Friedmann se smeji, kadar govori kaka (kupljena, op. ur.) priča proti njemu...

A koliko jih pobijejo brez zaslišanja! Krvnik Cankov hoče iztrebiti z zemeljske površine bolgarske delavce in kmete.

To je meščanska kultura! Ona nam je svarilo, v kakšno barbarstvo bomo padli, ako se proletariat ne prebudi in osvobodi vse človeštvo.

Preki sod v Sofiji.

(Zadnji govor obtoženega Friedmanna.)

Friedmann je v svoji zaključni besedi kot obtoženelec radi atentata v sofijski katedrali podal izjavo, ki jo priobčujajo tudi srbski meščanski časopisi, tako „Politika“ v št. 6120.

„Sem komunist in komunizem mi je svetinja, ali izvršeni atentat v sofijski katedrali je delo brezumnosti, ki ga niti eden trezen politik ne more odobravati. V razmerah, v kakršnih se nahaja danes Bolgarija, je edino mogoč ilegalen boj. Enotna fronta delavcev in kmetov je velika politična ideja za ustvarjenje ljudske svobode in Stambolijski je propadel zato, ker ni zavestno sprejel te ideje. Ali med politikom, ki jo odkrito zastopamo, in med bestialnimi zločini, za katere se nas obtožuje, ni nobene zveze.“

Jaz sem revolucionar in ne prodajam svojega prepričanja. Lahko me obsodite na smrt, lahko me ubijete ali me ne morete prisiliti, da se odpovem temu, kar mi je najsvetejše v življenju. Nisem član centralnega odbora, nisem terorist, nisem atentator, toda sem komunist, kar priznavam odkrito, ker bi se sramoval pred samim seboj in pred svojim razredom, ako bi zatajil svoje prepričanje.“

Tako govori revolucionar Cankovim banditom in to je ponoven dokaz, da atentat v sofijski katedrali ni delo bolgarskih komunistov in da pada krivica za vse dogodke na teror in divjaštva Cankovove tolpe.

Naročajte „Zapiske“!

Dopisi iz del.-km. Slovenije

Ljubljana. (Scagnettijeva parna žaga.) Potrebno je, da vidi vsa javnost, kake razmere vladajo v naši tovarni. Zaposlenih je 29 delavcev in sicer 19 moških in 10 žensk. Moški zaslužimo na uro 13—15 krou, nekaj jih ima tudi po 5 Din. Dela se po 10 ur dnevno in podjetnik ni prav nič kaznovan za to, čeprav je proti zakonu o zaščiti delavcev. Zakaj se prav nič ne pobriga za to inspekcija dela, tudi ne vemo. Sploh ni niti stedu po kakem delu te institucije, ki je slepa za delavčevu trpljenje, mesto da nas bi ščitila. — Pri vezanju parketov je akordno delo in sicer dobimo od paketa celih 20 para. Vežemo jih pozno zvečer in zjutraj rano izven delovnega časa. Ženske pa zaslužijo na uro samo 8—9 krou. V sobi, ki je dolga 4 m in široka 3 m, stanuje 3—6 oseb. To služi obenem za kuhinjo, spalnico in jedilnico. Ker je stavba že stara in zanemarjena, stanuje z nami tudi polno ščurkov in stenic. Pa naj potem še kdo reče, da ni „lušno“ v beli Ljubljani, prestolici Slovenije! Da, „lušno“ je za Scagnettija in kapitaliste, ki nas tako izmzgavajo, ali nam delavcem se godi tako slabo kakor še nikdar poprej.

Količevo. Minul je 1. maj. Manifestacije se nismo mogli udeležiti, ker nas ovira težak gmotni položaj. Zato smo pa tem globokeje praznovali proletarski 1. maj v svojem srcu. Upamo in prepričani smo, da bo kmalu prišel 1. maj za nas delavce in revne kmete v znamenju zmage pravice nad krivico. Naše želje in naše ideje se bodo uresničile in mi bomo postali res svobodni državljani lastne države. Sedaj nas pa pritiska buržuazija vedno bolj in preganja one, ki zahtevajo kruha in pravice. Tukaj v dobovski fari smo praznovali 1. maj kot vsako leto. Tovarni tu ni, ljudje hodijo delat v Ljubljano in druge kraje. Le ena tovarna je na Količevem in ta je last tovarnarja Bonača iz Ljubljane. V tej tovarni je zaposlenih poleg moških tudi več delavcev ženskega spola. Ta človek — krščansko-socialni buržuj — plača delavce največ po 3-50 Din na uro. Zraven tega pa ima prav pridne priganjače. En delavec mora delati za dva, zato jih pa ima malo zaposlenih. Ženskam plača na deseturni delavnik 10 Din! Poleg tega jih pa še Bonačev delovodja vedno šikanira, češ, da premalo naredi. Tudi ta delovodja je klerikalec ali „krščanski socialist“. Če sam ne bi živel tu, bi človek ne mogel verjeti, da delavstvo prenaša tako izkoriščanje. Temu je treba odpomoči. Delavci in delavke iz Bonačeve tovarne, pristopite v strokovno organizacijo! Ne dajte se zapeljati raznim demokratskim in klerikalnim agentom! Delavci spadamo v svoje delavske bojovne strokovne organizacije!

Le v bojovni slogi in organizaciji je moč. Brez strokovne organizacije ne upajte na boljšo plačo in boljše dneve! Vsi v enotno strok. organizacijo, če si hočemo priboriti človeka dostojno življenje! Pomagajte si sami! Živel razredni boj delavcev in kmetov proti kapitalu! Živele enotne strokovne organizacije!

Ruše. Za proletariat Ruš je bil 1. maj dan prebujanja. Na shodu je bilo 500 delavcev in govoril je sodrag Papež. Vsem je znova zrastel bojovni pogum, ko so videli, da v teh letih najhujše reakcije nismo omahnili, da se je proletariat polnoštevilno zbral, da demonstrira proti reakciji in se pripravi na nove boje. Podjetje je seveda hotelo, da bi na 1. maj delali, ali disciplinirani nastop delavstva proti tej nakani je ustavilo vsa kolesa v tovarni. Še živi razredno-zavedni proletariat, ki bo prej ali slej stopil neusmiljeno na prste kapitalizmu.

Ruše. Jaz sem dobil novembra leta 1924 potom okrožnega agrarnega urada v Mariboru in sicer na odlok ministrstva za socialno politiko, nakazanih osem oralov zemlje v Dol. Lendavi. Na ta način naj bi bil kot 100% vojni slepec rešen največje bede, v kateri živim s svojo družino. Obrnil sem se na oddelek za socialno skrbstvo (invalidski odsek) v Ljubljani s prošnjo, da mi dajo za preselitev v Dol. Lendavo 2000 Din brezobrestnega posojila, ker sem upravičen kot 100 odstotni vojni slepec s šest otroci, da me brezplačno preselijo v Dol. Lendavo. Dobil sem odgovor: vaša prošnja se bo odobrila, ko bomo dobili kredit iz Beograda. Ker pa navadno tega kredita nikdar od nikoder ni, sem se obrnil na udruženje vojnih invalidov z isto prošnjo. Do danes mi še niso odgovorili. V „Marburger Zaitung“ piše sicer, da dobim 2000 Din posojila za preselitev, ali do danes jih še nisem dobil, niti nisem prejel rešene prošnje. A oblasti so mi dale na znanje, da izgubim pravico do zemlje, ako se ne preselim tja tekom enega tedna. Tovariši iz udruženja vojnih invalidov, ali res nočete pomagati, ko se gre za existenco bedne družine?!

Papež Martin,
100% vojni slepec iz Ruš.

Senova pri Rajhenburgu. Vi orjunci na Senovem, vi vsi, ki ste v zadnji rudarski stavki požrli kruh nam in našim ženam in otrokom, vi vsi, kateri ste si toliko prizadejali, da ste preprečili popolno proslavo letošnjega 1. maja, se motite, če mislite, da s tem svojim gnusnim početjem ubijate v nas našo proletarsko zavest. Mi smo kljub temu praznovali 1. maj. Če ga nismo smeli slovesno proslaviti na zunan, je bila ta proslava tem bolj goreča in iskrena v naših srcih. V naših dušah je

Delavsko pismo iz Bolgarije.

V nekaterih nemških časopisih je izšlo pismo bolgarske delavke iz Sofije njeni prijateljici v Berlinu. V pismu beremo med drugim:

„Čudež je, da Ti morem še pisati po vsem tem, kar se je pri nas zgodilo. Bolgarija je podobna peklju. Nad pridnim bolgarskim ljudstvom vladajo oni, ki so izgubili svetovno vojno in ki še vedno mislijo, da more in mora vladati vojaški škorenj. Vsak dan streljajo naše najboljše.“

Onim, ki se še upajo braniti sedanjo vlado, priporočam, da prežive samo en dan pri naši kriminalni policiji. Tam, kjer je zgneteno skupaj kri in meso, tam, kjer bičajo delavce, kmete, juriste in duhovnike do smrti, da bi iztisnili iz njih napačna priznanja. Gorje onemu, ki si upa le z eno besedo potožiti!

Naša lepa polja so napojena s krvjo naših bratov. Naše matere in sestre ne vedo, če bodo še kedaj videle svoje žive, in vendar mi ne obupamo. Nekega dne bo vzšlo solnce za nas, nekega dne bomo mi sodniki. Tekom zadnjih 10 dni je bilo mnogo, mnogo naših brez sodne razprave postreljenih. Ali je potem čudno, če zagrabijo delavci in kmetje za puške in gredo iskat rešitve v gozdove? Če ne danes, pride vrsta na nas jutri in potem ni drugega izhoda kot v gore...“

Na predvečer 30. aprila se je vršil družabni večer v Delavskem domu na Savi. Dvorana je bila nabito polna — staro in mlado, vse je bilo tam, dočim je še manjkalo dveh šihnih partij, ki so morali še delati. Svirali so tamburaši „Svobode“, ki prav lepo napredujejo, pod vodstvom kapelnika s. Weberja. Pevsko društvo „Vintgar“ je zapelo pesem „Delavski pozdrav“.

Vratila se je vzpodbujajoča delavska pesem ena za drugo in vmes tamburaši ter kvartet: Gabrijel, Golobič, Weis in Jeram.

Med odmorom je dvakrat krasno deklamirala s pozivom „Proletarci k vstajenju“ hčerka žičarja s. Legata, za kar je žela z Ambrožičem vred v priznanje dolg aplavs.

Predsednik je zaključil večer z nagovorom, da s prvim majem 1925 položimo trdni temelj enotni razredni kovinarski organizaciji, v kateri nas pa ne čakajo same sladkosti, ampak tudi težke naloge.

Orožniki pa so od predsednika majskega odbora zahtevali, da takoj odstrani male rdeče zastavice iz mlajev. Predsednik in delavci se jim niso uklonili. Na Javorniku pa so orožniki z latami zbijali rdeče zastavice z mlajev; ker pa se jim to ni posrečilo, so s terorjem prisilili nekaj delavcev, da so morali podreti mlaje po noči.

V jutru pa je odmevala ena godba za drugo skozi Jesenice in Savo in budila proletariat na 1. majske proslavo.

Sprevod na Jesenice pred kolodvor je presegal daleko na tisoč manifestantov. To je bila živa reka zavednih proletarcev, ki jih kljub prepovedi obhoda ni nihče mogel razpršiti. Pred jeseniškim kolodvorom je bil odprt slavnostni shod. Kot govorniki so nastopili ss. Verhove, Gorenjc in Mulej kot zastopniki skupine okrog „Delavsko-kmetkega lista“. Oba govornika iz Ljubljane sta govorila s pozivom na množico kovinarjev, da se naj organizirajo v obstoječe razredne organizacije, kazoč na težke posledice razcepljenosti in brutalnost reakcije, ki hoče popolnoma udušiti delavsko razredno borbenost. Zastopnik politične oblasti pa je obema zagrozil z razpustom shoda ter sta morala svoje govore prehitro zaključiti. S. Mulej je za lokalne razmere z obzirom na pomen 1. maja v lepih primerah pozval vse kovinarje na udpor in organizacijo s pondarkom, kot prejšnja govornika, da ta združitev ni in ne sme biti le za danes na praznik dela, temveč da tako združeni moramo postati za stalno v enotni strok. organizaciji, kar je naš edini izhod k zboljšanju.

S. Jeram je očrtal vse vnebovpijoče krivice, ki jih prizadeva delavstvu reakcija in pomiloval klerikalce, ki so z godbo na čelu z marijinimi devicami in okoli sto starimi delavci korakali ravno mimo našega shoda. Ko je končno pondaril težko in veliko nalogo, ki jo ima mednarodni proletariat za izvršiti v borbi proti militarizmu, ga je pri tem zastopnik politične oblasti ustavil in shod razpustil, na kar je seveda s. Jeram moral pod zakonom, shod zaključiti s pozivom na navzoče k vztrajnosti in klicem: še bomo svobodno govorili.

Popoldan se je vršil v del. domu polnoštevilno obiskan komerc in zvečer prosta zabava. Tako smo kljub težkim razmeram veličastno proslavili 1. maj.

Sedaj pa na delo za enotno kovinarsko organizacijo.

Tiskovni sklad.

Neimenovani iz Most 5 Din, Kranjc Borovnica 5, Čepeljnik Fr. Ljubljana 5, Hafner Jesenice 1-50, Jugovic Jesenice 3, Mlakar Jesenice 3, Ker so bile na 1. maja trgovine odprte 100, Mesinger 4, Vospernik Ljubljana 50, Dvojmoč Črnomelj 5, Janez iz Ljubljane 10, Neimenovani 5, Salomon Ljubljana 4, Kastrin Ljubljana 5, iz Maribora: nabiralna pola 104 (Tiške) 88, nab. p. 100 (Garneš) 24-75, nab. p. 103 (Karbun) 111, nab. p. 102 (Matjašič) 104, nab. p. 9 (Matjašič) 76-25, nab. p. 105 (Robič) 37, Neimenovani 30, Mežnarič Zg. Hojčin, Ptuj 3-50, Sabeč Ljubljana VII 10, Kregar Ljubljana 7, Sodrugi iz Ruš 100, Polanc J. Velenje 2, Jablanšek Velenje 2. Skupaj Din 821. Včevši zadnjo vsoto skupaj Din 2008-50.

Izdajatelj in lastnik: Konzorcij v Ljubljani. Odgovorni urednik Josip Pezdir, sedlar. Tiskarna, Josip Paviček Kočevje.